

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2024)

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

2^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο

“Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα:
Συνεργασία, Προκλήσεις,
Δυσκολίες και Προοπτικές”

Πρακτικά Συνεδρίου

29-30 Νοεμβρίου 2024
Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διοργάνωση

Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ανατολικής Θεσσαλονίκης

Υπό την αιγίδα
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Σε συνεργασία με

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής
Τμήμα Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Τ.Ε.Φ.Α.Α.
Εργαστήριο Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης
του Παιδιού - ΨΥΧΗ (Τ.Ε.Π.Α.Ε.)

Περιφερειακή Δίση Α/θμιας & Β/θμιας
Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

ISBN: 978-618-82743-3-4

Εκπαίδευση για την πρόληψη της βίας.
«Συγχωρώ, προχωρώ γεννήθηκα για ν' αγαπώ!»

Ευμορφία Κουκουλιάντα

doi: [10.12681/pansynschool.7485](https://doi.org/10.12681/pansynschool.7485)

Εκπαίδευση για την πρόληψη της βίας. «Συγχωρώ, προχωρώ γεννήθηκα για ν' αγαπώ!»

Ευμορφία Κουκουλιάντα
Νηπιαγωγός
Νηπιαγωγείο Αγκαθιά-Ημαθίας
morfikoukou@yahoo.gr

Περίληψη:

Σήμερα υπάρχει έντονη αγωνία για τη δημιουργία μιας κοινωνίας ειρηνικής. Το σχολείο καλείται να συμβάλλει στην πρόληψη των συγκρούσεων, ώστε η ειρηνική συνύπαρξη να αποτελέσει μια κοινωνική πραγματικότητα. Πιστεύουμε στην αξία της πρώιμης παρέμβασης. Στο νηπιαγωγείο μας, αρχικά δημιουργήσαμε το προφίλ του κάθε μαθητή. Παράλληλα παρατηρήσαμε τις κοινωνικές συναναστροφές. Εφαρμόσαμε τη διερευνητική, τη βιωματική και την ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Από την αρχή της χρονιάς μας συνόδευε στα μαθησιακά ταξίδια μας ο ντεντέκτιβ Μονκ, που αγαπούσε τις πυραμίδες. Μας ζήτησε να του κατασκευάσουμε την «ΠΥΡΑΜΙΔΑ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ». Οι μαθητές διερεύνησαν τέσσερις αποστολές, κερδίζοντας αντίστοιχα τέσσερα σκαλοπάτια. Έτσι δημιούργησαν σταδιακά μια πυραμίδα, που είχε την παρακάτω δομή. Στη βάση τοποθετήθηκε η μοναδικότητα του καθενός. ΑΠΟΣΤΟΛΗ: πες μας σε τι είσαι μοναδικός-η. 2ο σκαλοπάτι: η διαφορετικότητα. ΑΠΟΣΤΟΛΗ: σε τι μοιάζετε και σε τι διαφέρετε μεταξύ σας; 3ο σκαλοπάτι: η αδικία. ΑΠΟΣΤΟΛΗ: κι αν κάποιος σε αδικήσει, τι κάνεις για να ξαναβρείς τη χαρά; (συγχώρηση. Τα παιδιά γνώριζαν ήδη την έννοια). 4ο σκαλοπάτι: η απώλεια. ΑΠΟΣΤΟΛΗ: όταν κάποιος σου λείπει και νοιώθεις λύπη, τι θα κάνεις για να ξαναβρείς τη χαρά; (αγάπη). Ξεπεράσαμε όλα τα εμπόδια. Φτάσαμε με επιτυχία στην κορυφή. Εκεί τοποθετήθηκε η χαρά! Διδακτικά αξιοποιήσαμε παραμύθια, video αλλά και τις εμπειρίες των μαθητών. Δημιουργήθηκαν ομαδικές εργασίες, ατομικά εικαστικά έργα, θεατρικά παιχνίδια, παιχνίδια συνεργασίας, αυτοσχέδια τραγούδια, παραγωγή γραπτών κειμένων, συνεργατικά παραμύθια. Θεωρήθηκε αναγκαία η ενεργός συμμετοχή των γονέων. Έτσι σχεδιάσαμε και υλοποιήσαμε «ανοιχτό μάθημα» με τους γονείς. Παιδί και γονέας αλληλεπίδρασαν δημιουργικά.

Το πρόγραμμα αξιολογήθηκε από: Το portfolio του μαθητή, Τις καταγραφές των πρότερων, αλλά και των νέων γνώσεων που απέκτησαν οι μαθητές. Τα ερωτηματολόγια γονέων. Το ημερολόγιο εκπαιδευτικού. Το παραγόμενο υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί, για το σχεδιασμό δράσεων με βασικό στόχο τον κοινωνικό γραμματισμό των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: διαχείριση συγκρούσεων, συγχώρηση, ειρηνική συνύπαρξη.

1. Εισαγωγή.

Η παρέμβαση υλοποιήθηκε σε μια τάξη νηπιαγωγείου, που είχε 16 παιδιά (10 προνήπια και 6 νήπια). Από αυτά τα 9 ήταν αγόρια και τα 7 κορίτσια.

Το νηπιαγωγείο βρίσκεται σε ένα χωριό της Ημαθίας. Διαθέτει μια μεγάλη αίθουσα διδασκαλίας με πλούσιο φυσικό φωτισμό, όπου υπάρχουν πολλές δυνατότητες για ταυτόχρονη ανάπτυξη και οργάνωση όλων των κέντρων μάθησης. Παράλληλα υπάρχει μια μεγάλη αυλή, που είναι οργανωμένη και προσφέρεται για πολλές εκπαιδευτικές δραστηριότητες και παιχνίδια.

Χρονοδιάγραμμα: το σχέδιο δράσης εφαρμόστηκε από τον Ιανουάριο μέχρι τον Μάιο του σχολικού έτους 2023-2024.

2. Στόχοι και επιδιώξεις.

Είναι ανάγκη να στρέψουμε όλοι το βλέμμα μας προς τη δημιουργία μιας σχολικής κοινότητας δίκαιης αλλά και κοινωνικά ευαίσθητης. Άνθρωποι με δυνατό μυαλό και ευαίσθητη καρδιά, που στηρίζουν τη δικαιοσύνη, φέρονται με συμπόνια και αποδέχονται το διαφορετικό γύρω τους. Αυτή η εκπαιδευτική προσέγγιση προωθεί τη διαμόρφωση ήθους και υγιούς κουλτούρας, όπου η συγχώρηση και η συμπόνια ενσωματώνεται στην επίλυση διαφορών και στην τήρηση της πειθαρχίας και των κανόνων. Ο ίδιος ο εκπαιδευτικός σκύβει με ενσυναίσθηση πάνω στο μικρό άνθρωπο και έτσι ερμηνεύει τη συμπεριφορά του.

Θα προσπαθήσουμε να διδάξουμε στο μαθητή την ικανότητα να αγαπάει, να αποδέχεται και να συγχωρεί. Θα βοηθήσουμε στην ειρηνική συνύπαρξη των μαθητών. Θεωρούμε πως το πρόγραμμα θα λειτουργήσει θεραπευτικά και προληπτικά. Στοχεύουμε οι μαθητές μας να υιοθετήσουν σχέσεις αγάπης, εμπιστοσύνης και συγχωρητικότητας (Γαλίτη, 2019:62-63).

Επιμέρους στόχοι:

1. Να διαμορφώσουν θετική εικόνα για τον εαυτό τους, μέσα από την εικόνα που έχουν οι γονείς και η νηπιαγωγός για τα ίδια.
2. Να αποδέχονται το διαφορετικό με θετικά συναισθήματα.
3. Να αναζητούν θετικούς τρόπους διαχείρισης της απώλειας και της ματαιώσης.
4. Να κατανοήσουν την αξία της γενναιοδωρίας και της συγχώρησης.
5. Να μάθουν να βλέπουν τον άλλον μέσα από τα μάτια της Αγάπης.

3. Μεθοδολογία.

Δεν μπορούμε να πιστέψουμε, ότι ο άνθρωπος είναι τόσο κακός, όσο εντέχνως εμφανίζεται στη σημερινή κοινωνία. Η φύση του είναι το καλό κι αυτό αναζητήσαμε μαζί με τους μικρούς μαθητές μας, που θα είναι οι μελλοντικοί πολίτες αυτού του κόσμου.

Έπρεπε να δώσουμε μεγάλη βαρύτητα στη μεθοδολογία και το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων. Όλα μπορούν να διδαχθούν, αρκεί να γίνουν με τον ορθό τρόπο. Βασιστήκαμε πάνω σε τρεις πυλώνες τη φαντασία, τη σκέψη και τις αισθήσεις. Το περιβάλλον άριστα οργανωμένο δίνει ερεθίσματα και προκαλεί τη φαντασία, έτσι κινητοποιείται η δημιουργική σκέψη και αξιοποιώντας τις αισθήσεις του ο μικρός μαθητής κατακτά την εμπειρία και τη γνώση. Εκπαιδεύεται να βλέπει και να παρατηρεί, να ακούει και να κατανοεί, να αγγίζει και να αισθάνεται.

Εφαρμόσαμε την ομαδοσυνεργατική μέθοδο (Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση, 2022:144-146). Οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες, που ήταν σταθερές σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Παρατηρούσαν, συζητούσαν, κατέγραφαν και εμπλέκονταν ενεργά. Οι δραστηριότητες είχαν τα χαρακτηριστικά της διερευνητικής μάθησης (Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση, 2022:112-113). Τα παιδιά συμμετείχαν σε μικρές έρευνες στοιχείων. Τα συνέλεξαν, τα επεξεργάζονταν και έβγαζαν συμπεράσματα, που τα αξιοποιούσαν στο πλαίσιο της κοινωνικής ζωής και της καθημερινότητας. Διδάχτηκαν τεχνικές επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων, βελτιώνοντας τις δεξιότητες του αυτοέλεγχου και της αυτορρύθμισης. Μέσα από πολλές βιωματικές δραστηριότητες, επιδιώξαμε την εμπέδωση και την επέκταση των γνωστικών κατακτήσεων των μικρών μαθητών. Συμπληρωματικά λειτούργησαν δραστηριότητες, που προέρχονταν από διαφορετικά μαθησιακά πλαίσια.

4. Ο ρόλος της νηπιαγωγού.

Η νηπιαγωγός προσπαθούσε να κινητοποιήσει και να βοηθήσει τα παιδιά, οργανώνοντας το μαθησιακό περιβάλλον με ποικίλα ερεθίσματα προκειμένου να διεγείρει τη φαντασία, το ενδιαφέρον και να ενισχύσει τη δημιουργικότητά τους. Παράλληλα ενίσχυε τα παιδιά και εκτιμούσε τις ικανότητές τους. Δημιουργούσε συνθήκες, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να δραστηριοποιούνται.

Παρείχε εμπειρίες με αναστοχαστικές προεκτάσεις ικανές να ανατρέψουν παγιωμένες αντιλήψεις και καθημερινές πρακτικές. Βοηθούσε τους μαθητές, να αναγνωρίζουν τα λάθη τους και να αναδιαμορφώνουν τη συμπεριφορά τους. Όλα αυτά κοινοποιούνταν στην οικογένεια για να επεκτείνεται η δράση και να δέχεται αλλαγές και το οικογενειακό περιβάλλον.

5.Διδακτικό υλικό.

Πολλές φορές το υλικό μας προερχόταν από γεγονότα και συμπεριφορές, που γινόταν κυρίως την ώρα του ελεύθερου παιχνιδιού στην τάξη ή στην αυλή. Όλα τα θέματα ερχόταν στην ολομέλεια και εκεί δημοκρατικά τα παιδιά μάθαιναν να δίνουν λύσεις και να παίρνουν αποφάσεις προκειμένου να ρυθμιστεί μια κατάσταση ή συμπεριφορά. Αναδεικνύαμε τη δύναμη της ομάδας. Στο μαθησιακό ταξίδι μας αξιοποιήθηκε η παιδική λογοτεχνία. Το βασικό μας εργαλείο ήταν τα παραμύθια για να μπορούμε να περνάμε μηνύματα κρατώντας ζωντανό το ενδιαφέρον των μικρών μαθητών.

Τα παραμύθια που συναντήσαμε ήταν:

- Συγνώμη (https://www.youtube.com/watch?v=wn8qYt_xBLo&t=210s)
- η χώρα με τους παράξενους ανθρώπους
- η τσέπη της καρδιάς
- το παραέκι των λουλουδιών και
- σ' αγαπάω όπως είσαι

Μάθαμε τραγούδια, αλλά και αυτοσχεδιάσαμε το δικό μας τραγούδι απ' το οποίο πήρε και τον τίτλο το πρόγραμμά μας.

Θεατρικό παιχνίδι. Συχνά δραματοποιούσαμε την ιστορία. Τα παιδιά έπαιρναν ρόλους και βίωναν καταστάσεις και συμπεριφορές. Παράλληλα βελτιωνόταν ο τρόπος επικοινωνίας, αφού βλέπαμε ότι και τα πιο δειλά παιδιά πίσω από το ρόλο επικοινωνούσαν πιο εύκολα.

Παιχνίδια συνεργασίας με στόχο το δέσιμο της ομάδας. Σε μικρές ομάδες αναλάμβαναν την υλοποίηση ενός στόχου, όπως κουβαλήστε τα μπαλόνια χωρίς να σας πέσουν κάτω, ισοροπήστε το μπαλάκι πάνω σε μια επιφάνεια, αδειάστε το νερό χωρίς να χάσετε ποσότητα κ.α.

Ψηφιακά περιβάλλοντα. Στο wordwall δημιουργήσαμε παιχνίδια και στο PowerPoint τα δικά μας συνεργατικά παραμύθια. Το υλικό αυτό προσφερόταν στα παιδιά ως επέκταση των δραστηριοτήτων.

Τέλος σπουδαίο ρόλο είχε ο «επισκέπτης» της τάξης μας, ο ντεντέκτιβ Μονκ, ο οποίος ήρθε να μας γνωρίσει και να ζητήσει τη βοήθειά μας να του κατασκευάσουμε την «πυραμίδα της Χαράς», αφού μόνος του δεν μπορούσε. Ο ντεντέκτιβ Μονκ βρισκόταν στην τάξη και αλληλεπιδρούσαμε μαζί του σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος(Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση,2022: 136-137).

6.Παρουσίαση δραστηριοτήτων-Διδακτικά βήματα.

Αρχικά είχε γίνει μια πρώτη ενημέρωση των γονέων για το σχέδιο δράσης και την αναγκαιότητα που το επέβαλλε.

Ακολούθησε διαδικτυακή επιμόρφωση γονέων με θέμα: "Ενδυναμώνοντας τα παιδιά μας μέσα από την εκπαίδευση στη συγχώρηση" από την υπεύθυνη του προγράμματος στην Ελλάδα «Αγωγή στη Συγχώρηση» την κ. Πέλυ Γαλίτη. Οι γονείς είχαν την ευκαιρία να

ενημερωθούν και να συμμετέχουν σε μια συζήτηση με γονείς και από άλλα σχολεία της Ελλάδας. Στη συνέχεια απάντησαν σε σχετικό ερωτηματολόγιο.

Από την αρχή της χρονιάς θεμελιώσαμε τη σωστή διαπροσωπική επικοινωνία με το παιδί. Η γλώσσα επικοινωνίας ήταν σαφής και σωστά δομημένη. Γλαφυρή, ήρεμη και ευχάριστη.

Δημιουργήσαμε τα profil των μαθητών μας. Δόσαμε προσοχή στον έντονο θυμό ενός μαθητή, στην άρνηση μιας μαθήτριάς μας να αποδεχτεί τη συμμαθήτριά της λόγω κοινωνικής διαφορετικότητας και στη γενικότερη δυσκολία να συγχωρούν τους φίλους τους. Περιμέναμε τη στιγμή για να δοθεί η αφορμή προκειμένου να ξεκινήσουμε τη μελέτη του θέματος. Ένα περιστατικό έντονης αντιπαράθεσης δημιουργήθηκε στο κουκλόσπιτο κατά τη διάρκεια του ελεύθερου παιχνιδιού. Το θέμα ήρθε στην ολομέλεια της τάξης και συζητήσαμε. Ακούστηκε η λέξη «ΣΥΓΝΩΜΗ» κι όταν η νηπιαγωγός ρώτησε «γιατί λέμε συγνώμη;» πήρε την απάντηση «για να τον ΣΥΓΧΩΡΕΣΗ». Από κει ξεκίνησε η διερεύνηση. Τα παιδιά ήθελαν να μάθουν τι είναι η συγχώρηση.

Καταιγισμός ιδεών. Έγινε καταγραφή των πρότερων γνώσεων και αναρτήθηκε στον ειδικό χώρο της τάξης μας, όπου θα μιλούσαμε για τη συγχώρηση. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν είδαμε ότι τα περισσότερα παιδιά είχαν συνδέσει τη συγνώμη με τη συγχώρηση. Μόνο ένα παιδί μας είπε πως η συγχώρηση είναι κάτι, που το έχουμε μέσα στην καρδιά μας.

Ότι θέλαμε να μάθουμε το καταγράψαμε. Δημιουργήθηκε ο εννοιολογικός χάρτης και ξεκίνησε ένα μικρό project διάρκειας δύο εβδομάδων, όπου ασχοληθήκαμε με την κατανόηση της έννοιας.

Είδαμε το διαδικτυακό παραμύθι «Συγνώμη...». Το συζητήσαμε στην ολομέλεια. Δόθηκε φύλο εργασίας: «εσύ χρειάστηκε να συγχωρέσεις κάποιον; Πώς ένοιωσες;».

Δραματοποιήσαμε την παραβολή του «Άσωτου υιού». Μελετήσαμε κι άλλες ανθρώπινες σχέσεις. Τα παιδιά σε μικρές ομάδες των τριών παιδιών διάλεξαν μια σχετική φωτογραφία. Τις παρατηρήσεις και τις καταγραφές τους τις παρουσίασαν στην ολομέλεια. Ακολούθησε συζήτηση για διάφορες περιπτώσεις ανθρώπινων σχέσεων όπως μαμά και παιδιά, φίλοι κ.ά. Το υλικό αναρτήθηκε στη γωνιά της συγχώρησης που είχαμε ετοιμάσει.

Παίξαμε με σύνθετες λέξεις που είχαν για πρώτο συνθετικό τη λέξη συν όπως συν + χωρώ, συν + εργασία, συν + μιλώ κ.ά.

Μάθαμε το τραγούδι «Ν' αγαπάς.» και το αποδώσαμε εικαστικά.

Κάναμε το «παζλ της φιλίας». Ο καθένας χρημάτιζε το κομμάτι, που είχε. Οι κυρίες το δικό τους και όλοι μαζί συνθέσαμε το πάζλ. Όλοι είναι απαραίτητοι και σημαντικοί στην ομάδα. Όταν ένας έλειπε η απουσία του γινόταν αισθητή.

Προχωρήσαμε στην εμβάθυνση μετά την κατανόηση της έννοιας. Σ' αυτή τη φάση αξιοποιήσαμε διδακτικά τα παραμύθια, που συνδέονταν με το στόχο, που θέταμε κάθε φορά. Παράλληλα μελετήσαμε περιπτώσεις συμπεριφορών, που προέκυπταν μέσα στην τάξη. Μετά από κάθε δραστηριότητα ακολουθούσε συζήτηση στην ολομέλεια. Τα παιδιά τοποθετούνταν μπροστά στην προβληματική κατάσταση και ενθαρρύνονταν να προτείνουν λύσεις. Στη συνέχεια λαμβάνονταν αποφάσεις. Ακολουθούσαν προτάσεις για συγκεκριμένες ενέργειες, που θα έπρεπε να κάνουν οι ήρωες π.χ. του παραμυθιού μας για να έρθει η επίλυση του προβλήματος. Την ίδια πρακτική εφαρμόζαμε και σε κάθε μελέτη περίπτωσης που συνέβαινε μέσα στην τάξη. Οι λύσεις δινόταν από τα ίδια τα παιδιά και γ' αυτό η εφαρμογή τους και η τήρησή τους ήταν απαραβίαστη. Τα παιδιά μετέφεραν τις γνώσεις τους στην καθημερινή τους ζωή και βελτίωναν τη συμπεριφορά τους. Παράλληλα δινόταν φύλλα εργασίας για την καταγραφή των γνώσεων που κατακτούσαν, και ομαδικές εργασίες όπου τα παιδιά εργαζόταν σε μικρές ομάδες για την επίτευξη του αποτελέσματος το οποίο παρουσίαζαν στην τάξη. Δώσαμε μεγάλη βαρύτητα στη διαδικασία της ανατροφοδότησης η οποία είχε σημαντική θέση στο πρόγραμμα. Δινόταν συχνά και

στοχευμένα δίνοντας ώθηση στη δημιουργικότητα των παιδιών, την αυτενέργεια και την κριτική σκέψη.

Όποτε υπήρχαν δυσκολίες προσεγγίζονταν η γνώση με εναλλακτικές διδακτικές τακτικές μέχρι όλα τα παιδιά να κατακτήσουν το στόχο.

6.1. Πρώτη δραστηριότητα.

«Είμαστε μοναδικοί-το σκαλοπάτι της μοναδικότητας».

Στόχος: Να διαμορφώσουν θετική εικόνα για τον εαυτό τους, μέσα από την εικόνα που έχουν οι γονείς και η νηπιαγωγός για κείνα.

Τα νήπια μιλούσαν σαν για τον εαυτό τους και για τους φίλους τους. Ο ντεντέκτιβ Μόνκ που μας ακολουθούσε στα μαθησιακά μας ταξίδια μας έδινε μία αποστολή. Έπρεπε ο καθένας να δώσει απάντηση στην ερώτηση:

Εσύ σε τί είσαι μοναδικός -η;

Δημιουργήσαμε ένα όμορφο poster χωρισμένο σε τρεις στήλες. Στη μεσαία στήλη ο μαθητής παρουσίαζε τον εαυτό του και μιλούσε για τη μοναδικότητά του (Γαλίτη, 2019: 184). Στη δεξιά στήλη καταγράψαμε τα λόγια της μαμάς για το ξεχωριστό παιδί της. Στην αριστερή στήλη κατέγραψε η νηπιαγωγός τα χαρίσματα και τις δυνατότητες, που διέκρινε σε εκείνο. Τα αναρτήσαμε όλα στον πίνακα και ήταν ολοφάνερο πόσο μοναδικοί ήμασταν. Κοινοποιήσαμε στην τάξη μόνο ότι είπε το κάθε παιδί για τον εαυτό του τα υπόλοιπα είπαμε ότι είναι προσωπικά δεδομένα κι ο καθένας θα τα διάβαζε στο σπίτι με τους γονείς του. Ο Μόνκ, απέκτησε το σκαλοπάτι της ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑΣ και μας ζητούσε να συνεχίσουμε προκειμένου να τον βοηθήσουμε να κατασκευάσει την ΠΥΡΑΜΙΔΑ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ!

6.2. Δεύτερη δραστηριότητα.

«Το σκαλοπάτι της διαφορετικότητας».

Στόχος: Να αποδέχονται το διαφορετικό με θετικά συναισθήματα.

Ο Μόνκ έδωσε τη δεύτερη αποστολή για έρευνα.

«Είπατε ότι είστε μοναδικοί. Άρα είστε και διαφορετικοί. Πρέπει να ανακαλύψετε σε τί είστε ίδιοι και σε τι διαφορετικοί μεταξύ σας;»

Το βιβλίο "Η χώρα με τους παράξενους ανθρώπους" μας βοήθησε στην έρευνά μας (Γαλίτη, 2019: 186). Μετά την επεξεργασία του βιβλίου και τις συζητήσεις κατανόησης εργαστήκαμε σε ομάδες. Τα νήπια δημιούργησαν με πλαστελίνη τους διαφορετικούς ανθρώπους και τις χώρες τους. Τις τοποθέτησαν πάνω στη γη μας, που απέκτησε πολλές χρωματιστές χώρες. Κάθε πρωί γινόταν παιχνίδι επικοινωνίας με τα διαφορετικά ανθρωπάκια, που ζωντάνευαν με διαλόγους και προβληματισμούς.

Αβίαστα και μόνο από τα παιδιά έγιναν οι καταγραφές για το τί μας κάνει διαφορετικούς, αλλά κυρίως σε τι μοιάζουμε όλοι οι άνθρωποι. Μιλήσαμε για τα δικαιώματα και την αξία του κάθε ανθρώπου. Τέλεια!! Ο Μονκ απέκτησε και το δεύτερο σκαλοπάτι της ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. Τα παιδιά με αγωνία περίμεναν την επόμενη αποστολή.

6.3. Τρίτη δραστηριότητα.

«Το σκαλοπάτι της συγχώρησης».

Στόχος: Να κατανοήσουν την αξία της γενναιοδωρίας και της συγχώρησης.

Τρίτη αποστολή. "κι αν κάποιος σου φερθεί άσχημα ή νοιώσεις την αδικία τί θα κάνεις για να ξαναβρείς τη χαρά σου;"

Μέσα από το βιβλίο "το παρεάκι των λουλουδιών" μιλήσαμε για την αδικία. Έγιναν ερωτήσεις κατανόησης της ιστορίας. Το κάθε παιδί μιλούσε και για τα βιώματά του. Τη δραματοποιήσαμε και καταλήξαμε βιωματικά στο συμπέρασμα, ότι με τη συγχώρηση, μπορούσαμε να ξαναβρούμε τη χαρά, όπως και οι ηρωίδες της ιστορίας μας. Αυτή η διαπίστωση άνοιγε το δρόμο για την επίλυση πολλών συγκρούσεων.

Ακολούθησε θεατρικό παιχνίδι με τίτλο: «Λυπάμαι που σε πόνεσα..., Δέχομαι ότι λυπάσαι σε συγχωρώ!». Αρχικά δημιουργήσαμε στο δάπεδο μια μεγάλη καρδιά. Ζητήθηκε από τα παιδιά να προσπαθήσουν να χωρέσουν μέσα στην καρδιά όλοι μαζί. Από τη συζήτηση που ακολούθησε διαπιστώθηκε ότι έπρεπε να κάνουν χώρο για να μπει και ο φίλος τους δηλαδή να συν + χωρέσουν, αρμονικά.

Στη συνέχεια χωρίστηκαν σε ζευγαράκια και έπρεπε το κάθε ζευγάρι να έμπαινε στο κέντρο της καρδιάς και να ανταλλάσει τις εκφράσεις: «Λυπάμαι που σε πόνεσα» λέει ο ένας. Ο άλλος έπρεπε να απαντήσει «Δέχομαι ότι λυπάσαι σε συγχωρώ».

Ο διάλογος ολοκληρώνονταν με μια ζεστή αγκαλιά.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι συμμετείχαν με χαρά όλα τα παιδιά.

Ωστόσο σ' αυτό το σημείο μας δόθηκε η ευκαιρία εντελώς βιωματικά να μελετήσουμε μια περίπτωση έντονου θυμού, που εκδήλωσε ένας μαθητής μας. Κατά τη διάρκεια του θεατρικού παιχνιδιού κι ενώ καθόταν όλη η ομάδα κάτω στο χαλί γύρω γύρω από την καρδιά, σηκώθηκε από τον κύκλο έξαλλος, όταν ο συμμαθητής του του πάτησε κατά λάθος το χέρι. Πήραμε την ευκαιρία και μιλήσαμε για το θυμό. Η νηπιαγωγός είπε: «είδατε ο θυμός πως έκανε το φίλο μας να αντιδράσει; Τον απομάκρυνε από την ομάδα και τον έκανε να τσιρίζει». Ακολούθησε συζήτηση. Όση ώρα ο φίλος μας, ήταν απομακρυσμένος, τα παιδιά βρήκαν τη λύση αξιοποιώντας την εμπειρία από το θεατρικό παιχνίδι. Είπαν, ότι ο συμμαθητής τους, που κατά λάθος πάτησε τον φίλο του, έπρεπε να πάει κοντά του και να του πει: «Λυπάμαι που σε πόνεσα...» κι έτσι έγινε. Όμως ο φίλος μας δεν έδωσε την απάντηση, που όλοι περιμέναμε δηλ. δεν είπε «δέχομαι ότι λυπάσαι σε συγχωρώ». Αντίθετα σήκωσε το κεφάλι του κοίταξε οργισμένος το συμμαθητή του και φώναξε όσο δυνατά μπορούσε: «φύγεεεε.....» και απομακρύνθηκε κι άλλο!

Ο θυμός τον επηρέαζε ακόμη. Συζητήσαμε και καταλήξαμε, ότι για να μπορέσουμε να ρυθμίσουμε τη συμπεριφορά μας και να αναζητήσουμε τη χαρά, πρέπει να δώσουμε χρόνο στον εαυτό μας ή στο φίλο μας να ηρεμήσει κι έπειτα να μπορέσει να σκεφτεί.

Έγινε επέκταση της δραστηριότητας με ψηφιακά παιχνίδια που δημιουργήθηκαν στο WordWall. Έτσι προσθέσαμε το σκαλοπάτι της ΣΥΓΧΩΡΗΣΗΣ στην πυραμίδα μας και προχωρούσαμε γοργά για την κορυφή, όπου θα υπήρχε μόνο η χαρά.

6.4.Τέταρτη δραστηριότητα.

«Το σκαλοπάτι της αγάπης».

1^ο στόχος : Να αναζητούν θετικούς τρόπους διαχείρισης της απώλειας και της ματαιώσης.

Ο Μονκ θέλησε να μας δυσκολέψει και τα κατάφερε.

Τέταρτη αποστολή: «κι αν κάποιος σου λείπει, τι θα κάνεις για να μη λυπάσαι και να είσαι χαρούμενος -η;».

Συζητήσαμε το θέμα στην παρεούλα. Δυσκολευτήκαμε και καταλάβαμε, ότι έπρεπε κάποιος να μας βοηθήσει. Αλλά ποιος; Ένα παιδί μας έδωσε τη λύση. Να ζητούσαμε τη βοήθεια των μαμάδων. Οργανώσαμε ένα ανοιχτό μάθημα. Ότι είχαμε μάθει μέσα στην τάξη έπρεπε να ταξιδέψει και στο σπίτι. Οργανώσαμε μια ημέρα, που θα ερχόταν στην τάξη οι γονείς για να τους παρουσιάζαμε το πρόγραμμα, θα διαβάζαμε μαζί ένα παραμύθι και θα κάναμε ένα εργαστήριο. Δώσαμε μεγάλη βαρύτητα στην επικοινωνία με την οικογένεια για να διασφαλίσουμε στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Η αλλαγή συμπεριφοράς αφορούσε και τους γονείς.

Γράψαμε την πρόσκληση και καλέσαμε τις μανούλες στο νηπιαγωγείο. Τις είπαμε τι ερευνούσαμε και τι κάναμε μέχρι εκείνη τη στιγμή. Οι μαμάδες μας είπαν να ψάξουμε στα βιβλία. Τη λύση τη βρήκαμε στο βιβλίο "η τσέπη της καρδούλας". Το διαβάσαμε όλοι μαζί, συζητήσαμε αρκετά και καταλάβαμε, ότι για να είμαστε πάντα χαρούμενοι έπρεπε μέσα στην καρδούλα μας να κρατάμε μόνο όμορφες στιγμές. Ακολούθησε εργαστήριο, όπου μαμάδες και παιδιά κατασκεύασαν τη δική τους καρδούλα με το χρωματιστό τσεπάκι, όπου κάθε βράδυ θα μάζευαν μόνο όμορφες στιγμές.

Εκείνη τη μέρα όλοι είχαμε αγγίξει τη χαρά. Στο στεπάκι της καρδιάς μας κρατήσαμε αυτή την όμορφη εμπειρία από το ανοιχτό μάθημα μαζί με τις μανούλες.

Ο Μόνκ ήταν πολύ χαρούμενος! Καταφέραμε και φτάσαμε στην κορυφή της πυραμίδας όπου τοποθετήσαμε την καρδούλα που ένιωθε αγάπη για όλους!!

Οι μανούλες πριν αποχωρήσουν αξιολόγησαν τη δράση συμπληρώνοντας ένα σχετικό ερωτηματολόγιο.

Τόσο σπουδαία νέα έπρεπε να μαθευτούν για να γίνουν κι άλλα παιδιά χαρούμενα.

2^{ος} στόχος: Να μάθουν να βλέπουν τον άλλον μέσα από τα μάτια της Αγάπης.

Έπρεπε να μιλήσουμε στους περσινούς φίλους-συμμαθητές μας γι' αυτό, που καταφέραμε. Καλέσαμε στην τάξη μας την πρώτη δημοτικού και τους παρουσιάσαμε την έρευνά μας μαζί με τα συμπεράσματά μας. Διαβάσαμε το παραμύθι «Σ' αγαπάω, όπως είσαι». Συζητήσαμε όλοι μαζί για τη δύναμη της αποδοχής και της αγάπης. Ακολούθησε εργαστήριο. Κατασκευάσαμε τα γυαλιά της Αγάπης!! Τα φορέσαμε και παίξαμε. Το κάθε παιδί πήγαινε κοντά σ έναν φίλο του και του έλεγε: σ' αγαπώ γιατί.....

Παίξαμε όλοι μαζί στην αυλή, αφού πρώτα δοκιμάσαμε το νόστιμο κέικ, που έφερε μια μανούλα!

7.Αξιολόγηση.

Η αξιολόγηση του προγράμματος έγινε μέσα από το portfolio του μαθητή, που ενημερωνόταν συχνά με φύλλα εργασίας, φύλλα αυτοαξιολόγησης και έργα των παιδιών. Επίσης αξιολογήθηκε η δράση μελετώντας ερωτηματολόγια, που δόθηκαν στους γονείς σε διάφορες φάσεις του προγράμματος. Η αξιολόγηση ολοκληρώθηκε με τη παρακολούθηση του ημερολογίου της νηπιαγωγού και τις σχετικές καταγραφές.

Σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος σταδιακά βελτιώθηκε το κλίμα μέσα στην τάξη μας. Ήταν ειρηνικό και χαρούμενο! Ανακαλύπταμε ομαδικά και βήμα-βήμα τη λύση κάποιου προβλήματος ρωτώντας «τι μπορώ να κάνω για να είμαι χαρούμενος -η;». Διαπιστώναμε κάθε φορά, ότι μόνο όταν συγχωρώ, προχωρώ και αφήνω πίσω μου το κακό. Δεν ξεχνώ, αλλά πλαταίνω την καρδιά μου αγαπώντας. Αυτά τα όμορφα λόγια πότισαν τις καρδιές μας. Ένα αυτοσχέδιο τραγούδι μας, έδωσε και τον τίτλο στο πρόγραμμα. Το σιγοτραγουδούσαν ενώ έπαιζαν. Αυτό το πρόγραμμα ήταν θεραπευτικό για όλους. Είδαμε το συμμαθητή μας, που ενώ γνωρίζαμε ότι δεν έλεγε ποτέ «συγνώμη», να αγκαλιάζει το φίλο του μετά από μία διένεξη και να του λέει μια ειλικρινή συγνώμη μόνος του χωρίς την παρέμβαση της νηπιαγωγού. Είδαμε άλλο παιδί, που στην αρχή της χρονιάς είχε εκρήξεις θυμού να αυτορρυθμίζεται. Όταν θύμωνε πήγαινε στην πυραμίδα και έλεγε: «κυρία εγώ τώρα είμαι στο μπλε σκαλοπάτι. Νιώθω την αδικία!» και η νηπιαγωγός του έλεγε: «τώρα τι θα κάνεις για να ξαναβρείς τη χαρά;». Το παιδί ξαναθυμόταν τις λύσεις που είχαμε αναρτημένες στη σχετική γωνιά κι έτσι τροποποιούσε και ρύθμιζε τη συμπεριφορά του. Οι μικροί μαθητές αποδέχτηκαν τη διαφορετικότητα, αφού κατανόησαν, ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν την ίδια αξία. Είμαστε διαφορετικοί, αλλά είμαστε και ίδιοι.

Τα παιδιά στο τέλος του προγράμματος έκαναν αξιολόγηση συμπληρώνοντας τον πίνακα «τότε νόμιζα τώρα γνωρίζω». Απάντησαν ξανά στην ερώτηση: «τελικά τι είναι η συγχώρηση;»

Ενώ στην αρχή είπαν ότι συγχώρηση είναι:

- Να ζητάς συγγνώμη
- Λέμε το συγχωρώ σαν συγγνώμη.
- Συγχωρώ το φίλο μου όχι τον ξένο.
- Δεν συγχωρώ τον κακό και τον κλέφτη.
- Ούτε τους εγκληματίες συγχωρώ. Τους βάζω στη φυλακή.
- Όταν ένας χτυπήσει το φίλο του και ζητήσει συγγνώμη ξαναγίνονται φίλοι.
- Όταν ένα κοριτσάκι, κοροϊδεύει ένα άλλο κοριτσάκι και δεν του ζητάει συγγνώμη, εκείνο το συγχωρεί.
- Είναι ένα καλό πράγμα, που το νοιώθουμε μέσα μας.

Τελειώνοντας το πρόγραμμα τα παιδιά έμαθαν για τη συγχώρηση ότι:

- Τους συγχωρώ όλους.
- Η καλή καρδιά συγχωρεί.
- Είναι η μεγάλη αγκαλιά.
- Είναι η Ειρήνη παντού.
- Διώχνει τη λύπη
- Τη συγχώρηση τη νοιώθω στην καρδιά.
- Όταν συγχωρώ πολεμώ το κακό και την αδικία.
- Χωράω μαζί με άλλους στο παιχνίδι.
- Διώχνει το θυμό και το κλάμα
- Όταν συγχωρώ, το κακό το προσπερνώ.
- Ζητώ συγγνώμη και δεν το ξανακάνω.

Το πρόγραμμα αξιολογήθηκε και από τους γονείς, απαντώντας σε ερωτηματολόγια. Στην ερώτηση: πόσο πιστεύετε ότι αυτό το πρόγραμμα θα βοηθήσει τα παιδιά;

Απάντησαν:

- Πάρα πολύ.
- Πάρα πολύ, αλλά και με τη βοήθεια από το σπίτι.
- Όσο πιο συχνά έρχονται σε επαφή με αυτές τις έννοιες, τόσο καλύτερα.
- Θα τους βοηθήσει πολύ. Θα μάθουν για τα συναισθήματά τους και αύριο

θα μπορούν να είναι πιο ήρεμοι ενήλικες.

Στην ερώτηση: σε τι ακριβώς πιστεύετε, ότι θα τα βοηθήσει;

Απάντησαν:

- Στην αγάπη για το συνάνθρωπο και στην σωστή αντιμετώπιση των δυσκολιών της κοινωνίας.
- Να κατανοήσουν τι σημαίνει «συγχώρηση» και πώς μπορούν να τη χρησιμοποιούν για να γίνουν χαρούμενοι άνθρωποι.
- Να μάθουν να συγχωρούν όταν πρέπει και θα τους βοηθήσει στη συμπεριφορά τους.
- Να μάθουν να αντιμετωπίζουν τον κόσμο και να ελέγχουν τα συναισθήματά τους.
- Να μάθουν να αποδέχονται.
- Να έχει ενσυναίσθηση. Να δίνει καλοσύνη και να γυρίζει και σε 'κείνη.
- Θα τα βοηθήσει στην επικοινωνία και τη συνεργασία.

Αξιολογήθηκε και το ανοιχτό μάθημα από τους γονείς.

Στην ερώτηση: τι σας άρεσε περισσότερο στο ανοιχτό μάθημα, που συμμετείχατε;

Απάντησαν:

- Η συνεργασία και η δημιουργικότητα με τα παιδιά μέσα στο χώρο τους.
- Το παραμύθι με το υπέροχο νόημα, που πέρασε στα παιδιά και χάρηκα πάρα πολύ, που κάναμε το εργαστήριο όλοι μαζί.
- Ήταν μια συγκινητική εμπειρία. Το πιο σημαντικό για μένα ήταν ότι τα παιδιά μας εκπλήσσουν με την καθαρή καρδιά τους. Ήταν ωφέλιμο για όλους.
- Μου άρεσε που μοιράστηκα κάτι καινούργιο με το παιδί μου.
- Η σύνδεση με το παιδί μου μέσα στο δικό του χώρο.
- Μου άρεσε, που ενημερωθήκαμε για τις δράσεις που γινόταν στο νηπιαγωγείο.
- Η ευκαιρία που μας δόθηκε να δούμε τα παιδιά μας να συζητούν και να παράγουν σκέψη.

Στην ερώτηση: Θα θέλατε να σχολιάσετε κάτι;

- Ήταν υπέροχη εμπειρία.
- Ήταν πολύ πλούσιο πρόγραμμα και γεμάτο με αξίες, που πρέπει να γνωρίσουν τα παιδιά μας.
- Θα ήθελα τέτοιες δράσεις να γίνονται πιο συχνά.
- Παρατήρησα ότι τα παιδιά ήταν πολύ χαρούμενα με την παρουσία των μαμάδων.
- Πολύ ωραία η παρουσίαση του βιβλίου.
- Θα ήθελα να διαρκέσει περισσότερη ώρα.

Τελική αξιολόγηση με την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Στην ερώτηση: πιστεύετε ότι μπορούμε να εκπαιδεύσουμε τα παιδιά στην ειρηνική συνύπαρξη;

Απάντησαν: Ναι φυσικά!! (όλοι οι γονείς)

Τα παιδιά συμμετείχαν με χαρά και ενθουσιασμό στις δραστηριότητες του προγράμματος. Βελτίωσαν τις κοινωνικές τους σχέσεις και μπορούσαν εύκολα να αυτορυθμίζουν τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις τους, εφαρμόζοντας στην πράξη τη νέα γνώση που κατέκτησαν.

Βιβλιογραφία:

- Γαλίτη-Κυρβασίλη, Π. (2017). Σύγκρουση και συνύπαρξη. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Γαλίτη-Κυρβασίλη, Π., Enright, R. (2015). Αξιοποιώντας τον Καλύτερό μου Εαυτό. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Κοντοπούλου, Μ. (2007). Παιδί και ψυχοκοινωνικές Δυσκολίες. Μία Ψυχοδυναμική Οπτική. Αθήνα: Gutenberg.
- Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση (2022). Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Αθήνα.